

OBSAH

PŘEDMLUVA	11
ÚVOD DO ÚSTAVNÍ KOMPARATISTIKY	13
1. K pojmu ústavy	13
2. Dilema politického a ústavního systému	15
3. Úvod do komparatistiky ústavních systémů	17
a) <i>Komparace ústav</i>	17
b) <i>Etymologický problém</i>	17
c) <i>Smysl a význam komparace ústavních systémů</i>	18
d) <i>Komparace jako předpoklad harmonizace práva v procesu evropské integrace</i>	19
4. Povaha ústavní komparatistiky	22

ČÁST PRVNÍ: FORMACE SOUDOBÉHO KONSTITUCIONALISMU

I. GENEZE SOUDOBÉHO KONSTITUCIONALISMU	26
1. Pojem konstitucionalismu	26
2. Ideová východiska konstitucionalismu	27
a) <i>Hobbes</i>	30
b) <i>Locke</i>	34
c) <i>Rousseau</i>	38
d) <i>Montesquieu</i>	42
3. Geneze britského konstitucionalismu	44
4. Geneze kontinentálně-evropského a amerického typu ústavního státu	48
a) <i>Teorie neomezené svrchovanosti státu (Bodin)</i>	48
b) <i>Teorie svrchovanosti lidu (Sieyès)</i>	51
c) <i>Vznik a vývoj francouzského konstitucionalismu</i>	53
d) <i>K pojetí amerického konstitucionalismu</i>	57

e) <i>Geneze konstitucionalismu v Německu</i>	60
aa) Reformní konzervatismus	60
bb) <i>Geneze ústavního a právního státu (1848-1919)</i>	62
f) <i>Vznik ústavního státu v dalších evropských zemích</i>	65

II. PRODUKT EVROPSKÉHO VÝVOJE:

DVA ZÁKLADNÍ SYSTÉMY EVROPSKÉHO PRÁVA

1. Evropské právo	70
2. Románsko-germánský systém práva	71
a) <i>Vznik a vývoj románsko-germánského právního systému</i>	71
b) <i>Charakteristika románsko-germánského typu práva</i>	74
3. Anglický systém práva	76
a) <i>Struktura anglického práva</i>	76
b) <i>Prameny práva a soudní systém</i>	79

ČÁST DRUHÁ: „MODELÝ“ EVROPSKÉHO ÚSTAVNÍHO STÁTU

III. ÚSTAVNÍ A PRÁVNÍ STÁT

1. Koncepce a „modely“ právního státu	85
a) <i>Britský systém „Rule of Law“</i>	86
b) <i>Francouzská koncepce právního státu</i>	88
c) <i>Středoevropský (německý) systém materiálního právního státu</i>	91
d) <i>Sociální stát a sociálněprávní stát</i>	95
2. Základ kontinentálního pojetí ústavního státu	
– princip suverenity lidu	98
a) <i>Teoretická východiska principu svrchovanosti lidu</i>	93
b) <i>Pojem suverenity</i>	102
c) <i>Princip suverenity lidu a spor o jeho interpretaci</i>	105
aa) <i>Pojetí nadpozitivního práva</i>	109

bb) K otázce svrchovanosti zákona	110
cc) Hodnota preambule k Listině základních práv a svobod	111
dd) K pojmu „pouvoir constituant“	112
3. Základ britské ústavnosti: princip suverenity parlamentu	115

IV. POJETÍ DEMOKRATICKÉHO ZŘÍZENÍ V EVROPSKÝCH STÁTECH	119
1. Pluralistická demokracie	121
2. Konkurenční a konsensuální demokracie	128
a) <i>Kritika pluralistické demokracie</i>	128
b) <i>Konsensuální (konkordantní) demokracie</i>	130
3. Reprezentativní forma pluralistické demokracie	133
a) <i>Identitní (plebiscitní, přímá) demokracie</i>	133
b) <i>Reprezentativní demokracie</i>	136
c) <i>Povaha politické reprezentace (politický mandát)</i>	138
d) <i>Poslanecký mandát v moderním stranickoparlamentním státě</i>	141

ČÁST TŘETÍ: SYSTÉM ÚSTAVNÍ VLÁDY

V. VLÁDNÍ SYSTÉMY (FORMY VLÁDY)	146
1. Systém koncentrovaného výkonu moci	146
a) <i>Systém vlády konventu</i>	147
b) <i>Systém rad a jeho transformace</i>	149
c) <i>Švýcarský direktoriální systém</i>	154
2. Ústavní systém dualistického výkonu moci (USA)	158
3. Kooperativní výkon moci	171
a) <i>Model britského parlamentarismu</i>	173
b) <i>Parlamentarismus v dalších konstitučních monarchiích</i>	180
c) <i>Klasický republikánský parlamentarismus (Třetí republika ve Francii)</i>	188

aa) Dvoukomorový parlament	191
bb) Vláda	192
cc) Hlava státu	193
d) Klasický republikánský parlamentarismus v soudobých evropských státech	195
e) Racionalizovaný parlamentarismus (SRN)	199
f) Prezidiální parlamentarismus (Pátá republika)	210
4. Vládní forma v posttotalitních státech	217
a) <i>Obecné a specifické rysy demokratizačních procesů v Evropě</i>	217
b) <i>Specifické rysy demokratizačních procesů v zemích střední a východní Evropy</i>	220
c) <i>Parlamentní prezidencialismus (Ruská federace)</i>	223
d) <i>Prezidiální parlamentarismus (Polská republika)</i>	228

VI. VERTIKÁLNÍ STRUKTURA EVROPSKÝCH STÁTŮ ... 233

1. Vertikální dělba moci a Evropská unie	233
2. Ústavněprávní aspekty vstupu České republiky do Evropské unie	236
3. Vertikální struktura evropských států	246

ČÁST ČTVRTÁ: ÚSTAVNÍ INSTITUCE A PROCESY V EVROPSKÝCH STÁTECH

VII. ZÁKLADNÍ OBČANSKÁ A LIDSKÁ PRÁVA 260

1. Lid jako „vykonavatel státní moci“. Jeho postavení v rámci „pouvoir constitué“	260
2. Soustava základních práv v evropských ústavách	263
3. Nové pojetí základních práv	272
a) <i>Ústavní práva jako fundamentální principy</i>	274
b) <i>Ústavní omezení zásahů zákonodárce do základních práv</i>	277
c) <i>Podvojný charakter základních práv</i>	280

aa) Dvoukomorový parlament	191
bb) Vláda	192
cc) Hlava státu	193
d) <i>Klasický republikánský parlamentarismus v soudobých evropských státech</i>	195
e) <i>Racionalizovaný parlamentarismus (SRN)</i>	199
f) <i>Prezidiální parlamentarismus (Pátá republika)</i>	210
4. Vládní forma v posttotalitních státech	217
a) <i>Obecné a specifické rysy demokratizačních procesů v Evropě</i>	217
b) <i>Specifické rysy demokratizačních procesů v zemích střední a východní Evropy</i>	220
c) <i>Parlamentní prezidencialismus (Ruská federace)</i>	223
d) <i>Prezidiální parlamentarismus (Polská republika)</i>	228
VI. VERTIKÁLNÍ STRUKTURA EVROPSKÝCH STÁTŮ ...	233
1. Vertikální dělba moci a Evropská unie	233
2. Ústavněprávní aspekty vstupu České republiky do Evropské unie	236
3. Vertikální struktura evropských států	246

ČÁST ČTVRTÁ: ÚSTAVNÍ INSTITUCE A PROCESY V EVROPSKÝCH STÁTECH

VII. ZÁKLADNÍ OBČANSKÁ A LIDSKÁ PRÁVA	260
1. Lid jako „vykonavatel státní moci“. Jeho postavení v rámci „pouvoir constitué“	260
2. Soustava základních práv v evropských ústavách	263
3. Nové pojetí základních práv	272
a) <i>Ústavní práva jako fundamentální principy</i>	274
b) <i>Ústavní omezení zásahů zákonodárce do základních práv</i>	277
c) <i>Podvojný charakter základních práv</i>	280

d) <i>Nové dimenze ústavní ochrany základních práv</i>	283
4. Mezinárodní ochrana lidských práv	290
VIII. ÚSTAVNÍ POSTAVENÍ POLITICKÝCH STRAN	293
1. Pojem politické strany	294
2. Ústavní funkce politických stran	296
3. Financování politických stran	301
X. VOLBY A VOLEBNÍ SYSTÉMY	304
1. Funkce voleb v moderním konstitucionalismu	304
2. Základní prvky voleb	307
a) <i>Princip výběru</i>	307
b) <i>Princip většiny</i>	309
3. Volební systémy	312
a) <i>Systém poměrného zastoupení</i>	313
b) <i>Systém většinové reprezentace</i>	322
K. PARLAMENT	329
1. Pojetí a funkce moderního parlamentu	329
2. Struktura parlamentu	334
3. Pracovní styl parlamentu	336
a) <i>Parlament proslovů</i>	336
b) <i>Pracovní parlament</i>	338
c) <i>Organizace jednotlivých komor parlamentu</i>	338
aa) <i>Předsednictva jednotlivých komor</i>	339
bb) <i>Parlamentní výbory</i>	342
cc) <i>Parlamentní frakce politických stran</i>	343
4. Zákonodárny proces	345
5. Postavení poslance	347
a) <i>Poslanecká imunita</i>	347
b) <i>Otázka politického reverzu</i>	350
c) <i>Princip rotace?</i>	350

XI. VÝKONNÁ MOC V EVROPSKÝCH STÁTECH	352
1. K pojmu výkonné moci	352
2. Struktura výkonné moci	355
a) <i>Monistická exekutiva</i>	355
b) <i>Dualistická exekutiva</i>	356
aa) Konkurenční exekutivní dualismus prezidiálního parlamentarismu.....	356
bb) Limitovaný exekutivní dualismus	360
cc) Dualismus exekutivy v parlamentních monarchiích.....	363
XII. KONTROLA ÚSTAVNOSTI	365
1. Pojem kontroly ústavnosti	365
2. Britské řešení kontroly ústavnosti	370
3. Ústavní soudnictví a jeho typologie	372
a) <i>Difuzní ústavní soudnictví</i>	374
b) <i>Koncentrované ústavní soudnictví</i>	377
aa) Preventivní resp. neúplné ústavní soudnictví	378
bb) Rakouský model ústavního soudnictví	382
cc) Německý model ústavního soudnictví	384
dd) Italské ústavní soudnictví	391
XIII. PERSPEKTIVY EVROPSKÉHO PARLAMENTARISMU	393
1. Vývojové tendence parlamentarismu	393
2. Evropská dimenze	400